KÜLGAZDASÁGI ÉS KÜLÜGYMINISZTÉRIUM
KÖZIGAZGATÁSI ÁLLAMTITKÁR

Ikt. szám: KKM/8411-3/2021/Adm.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG
Ügyszám: IV/03515-5/2021
Érkezett: 2021 NOV 29.
Futárszolgálat
Példány: 1
Kezelőiroda:
Melléklet: 0 db

[redacted]

Alkotmánybíróság

Budapest
Pf.: 773.
1535

Tárgy: alkotmányjogi panasz kapcsán indult üggyel összefüggő álláspont kifejtése (hivatkozási szám: IV/3515-4/2021)

Tisztelt Alkotmánybíró Úr!

Hivatkozással a IV/3515-4/2021 számú alkotmánybírósági üggyel összefüggésben az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 57. § (2) és (5) bekezdése alapján – a rendelkezésre álló harminc napos határidőn belül – az alábbi nyilatkozatot teszem:

1. Az alkotmányossági vizsgálat tárgya

Az Alkotmánybíróság a **3284/2020. (VII. 17.) AB határozatban** - egy konkrét üggyel kapcsolatban - a nemzetközi jog és a belső jog összhangját érintően először szükségesnek tartotta megvizsgálni a saját hatáskörét az ügy eldöntése előtt. Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése – a korábbi Alkotmány 7. § (1) bekezdéséhez hasonlóan – akként rendelkezik, hogy Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Az Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdése értelmében pedig – szintén a korábbi Alkotmány 7. § (1) bekezdéséhez hasonlóan – Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé. A két szöveg nagymértékű textuális, illetve tartalmi egyezésére tekintettel az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépését követően szükségesnek tartotta egyes korábbi döntéseit figyelembe venni a nemzetközi jogi érintettségű ügyek megítélése kapcsán {megerősítette például: 6/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [105]–[107]; 6/2014. (II. 16.) AB határozat, Indokolás [29]–[31]; 3157/2018. (V. 16.) AB határozat, Indokolás [19]}.

"*[s]emmilyen alkotmányos alap nincs arra, hogy a nemzetközi szerződést kihirdető jogszabályt az alkotmányossági vizsgálat szempontjából az Alkotmánybíróság másként kezelje, mint bármely más jogszabályt. Mivel az Alkotmányból következik, hogy az utólagos normakontroll*

minden jogszabályra kiterjed, ez a teljesség még törvényhozási úton sem lenne szűkíthető." (ABH 1997, 41, 48) {3284/2020. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [18]-[20]}.

A testület kimondta, hogy a fentiek alapján az Alkotmánybíróság fenntartja korábban kialakított gyakorlatát, és megállapítja: „*az Alaptörvény Q) cikkében foglalt, a belső jog és a nemzetközi jog összhangja érvényesülése érdekében az Alaptörvény 24. cikke alapján absztrakt normakontroll eljárás keretében vizsgálhatja a magyar jogszabályban kihirdetett nemzetközi szerződéseket, illetve azok egyes rendelkezéseit. Amennyiben e vizsgálat alaptörvény-ellenességet állapít meg, az Alkotmánybíróság a jogkövetkezmények levonása tekintetében figyelembe veszi a nemzetközi jog sajátosságait. E jogkövetkezmények ugyanakkor nem járhatnak közvetlen kihatással a Magyarország által vállalt nemzetközi kötelezettségre.*" {3284/2020. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [23]}.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján tehát utólagos alkotmányossági vizsgálat tárgya lehet a nemzetközi szerződést kihirdető jogszabály, és az alkotmányossági vizsgálat a szerződést kihirdető jogszabály részévé vált nemzetközi szerződés alkotmányellenességének a vizsgálatára is kiterjedhet. Ha az Alkotmánybíróság a nemzetközi szerződést vagy annak valamely rendelkezését alaptörvény-ellenesnek találja, a nemzetközi szerződést kihirdető jogszabály alaptörvény-ellenességét állapítja meg. Az Alkotmánybíróság alaptörvény-ellenességet megállapító határozata azonban Magyarország nemzetközi kötelezettségvállalására kihatással nem lehet. Az Alkotmánybíróság határozata folytán a jogalkotónak meg kell teremtenie a vállalt nemzetközi jogi kötelezettség és a belső jog összhangját; vagy úgy, hogy Magyarországnak a nemzetközi szerződés Alaptörvénnyel ellentétes részét fel kell mondania, illetőleg el kell érnie annak módosítását, vagy - szükség esetén - az Alaptörvényt kell módosítani [9/2018. (VII. 9.) AB határozat].

Hasonló elveket mondott ki az Alkotmánybíróság az Európai Unió alapító és módosító szerződéseit kihirdető törvényekkel összefüggésben: ha az Alkotmánybíróság az ilyen szerződés alaptörvény-ellenességét állapítaná meg, az Alkotmánybíróság alaptörvény-ellenességet megállapító határozata Magyarország európai uniós tagságából folyó kötelezettségvállalásokra kihatással nem lehet. Az Alkotmánybíróság határozata folytán a jogalkotónak kell megteremtenie azt a helyzetet, hogy az európai uniós kötelezettségeket az Alaptörvény sérelme nélkül maradéktalanul teljesíthesse Magyarország [143/2010. (VII. 14.) AB határozat].

Az Alkotmánybíróság gyakorlatából következően tehát a megállapodást kihirdető törvény alaptörvény-ellenessége vizsgálható, ugyanakkor a jogalkotónak biztosítania kell a nemzetközi szerződés és a nemzeti jog összhangját.

2. Az Alaptörvény B) cikke és a visszaható hatály tilalma

Az alkotmányjogi panaszban főszabály szerint Alaptörvényben biztosított jog sérelmére lehet hivatkozni, azonban az Alkotmánybíróság által kialakított joggyakorlat alapján a jogállamiság sérelmére is alapítható alkotmányjogi panasz, amennyiben az indítványozó a visszaható hatályú jogalkotásra vagy a felkészülési idő hiányára hivatkozik. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény

hatályba lépése után is fenntartotta korábbi értelmezését, amely szerint a jogbiztonság önmagában nem alapjog, így a B) cikk (1) bekezdésének sérelmére alkotmányjogi panaszt tehát csak kivételes esetben – a visszaható hatályú jogalkotás és a felkészülési idő hiánya esetén – lehet alapítani.

Az indítványozó hangsúlyozza, hogy az Európai Unió tagállamai közötti kétoldalú beruházási megállapodások megszűnéséről szóló Megállapodás kihirdetéséről szóló 2020. évi LXI. törvény (a továbbiakban: Megállapodás), amely az Európai Unió tagállamai közötti kétoldalú beruházási megállapodások megszűnéséről rendelkezik, nem teremt jogalapot a Beruházási Viták Rendezésének Nemzetközi Központja (a továbbiakban: ICSID) ítélet elismerésének megtagadására. Ha azonban az lenne a jogi álláspont, hogy igen, akkor a visszaható hatályú jogalkotás tilalmának elve sérülne. Az indítványozó hivatkozik ugyanis arra, hogy 2019. május 10. napján nyújtotta be az ICSID ítélet magyarországi elismerése és végrehajtása iránti kérelmét a Fővárosi Törvényszékhez. A Megállapodást kihirdető törvény ugyanakkor 2020. június 24. napján lépett hatályba, a francia-magyar kétoldalú beruházásvédelmi egyezmény pedig 2020. augusztus 29. napján szűnt meg.

Ezzel összefüggésben indokolt rámutatni, hogy a Megállapodás 7. cikke szerint a Szerződő Felek folyamatban lévő választottbírósági eljárás vagy új választottbírósági eljárás esetén:

a) egymással együttműködve tájékoztatják a választottbíróságokat az Achmea-ítélet 4. cikkben ismertetett jogkövetkezményeiről; továbbá

b) a választottbírósági határozattal kapcsolatos bírósági eljárásban való részvételük esetén felkérik az illetékes nemzeti bíróságot, hogy esettől függően helyezze hatályon kívül vagy semmisítse meg a választottbírósági határozatot, illetve tekintsen el annak elismeréséttől és érvényesítésétől.

A hivatkozott rendelkezésekből, de a Megállapodás egyéb rendelkezéseiből is megállapítható, hogy azok nem a választottbírósági eljárás érvénytelenségét vagy az annak alapján meghozott ítélet érvénytelenségét mondják ki, hanem azt rögzítik, hogy a Szerződő Feleknek milyen intézkedéseket kell tenniük ahhoz, hogy a választottbírósági eljáráshoz, illetve az abban esetleg már megszületett döntéshez joghatás ne fűződjön.

Mindezekre tekintettel az érintett választottbírósági eljárás érvénytelensége nem a Megállapodás rendelkezésein, hanem az Európai Unió Bíróságának az uniós jogot értelmező határozataiból vezethető le.

Rögzíteni kell továbbá, hogy a Bíróság 2018. március 6-án hozta meg az Achmea-ítéletet. A Megállapodás 1. cikk (4) bekezdése szerint a lezárt választottbírósági eljárás olyan választottbírósági eljárás, amely egyezséggel vagy 2018. március 6. előtt meghozott jogerős határozattal zárult. Az ilyen eljárásokat a Megállapodás a 6. cikk értelmében nem érinti. A Megállapodás csak azokat az eljárásokat érinti, amelyekben a határozathozatal az Achmea-ítélet meghozataláig nem történt meg (folyamatban lévő választottbírósági eljárások). A jelen ügyben a választottbírósági ítélet 2019. január 28-án született meg, tehát már az Achmea-ítélet

Külgazdasági és Külügyminisztérium H-1027 Budapest, Bem rakpart 47.
Tel: (06-1) 458-1240, Fax: (06-1) 375-3766
E-mail: miniszter@mfa.gov.hu

meghozatalát követően. A választottbírósági ítélet meghozatalának idején tehát az eljárás felei, illetve a választottbíróság már tudatában voltak, vagy tudatában lehettek volna annak, hogy az eljárás alapjául szolgáló választottbírósági kikötés ellentétes az uniós joggal.

3. Az Alaptörvény XIII. cikke

Az alkotmányjogi tulajdonfogalom az Alkotmánybíróság értelmezésében hagyományosan nem azonos a polgári jogi tulajdonfogalommal [26/2013. (X. 4.) AB határozat].

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján „*A tulajdon védelmére vonatkozik az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében szabályozott alapjog-korlátozási (-mérlegelési) teszt, az ún. szükségességi-arányossági teszt, ám a tulajdonhoz való jog esetében a szükségesség mércéje a puszta közérdekűséghez igazodik: amennyiben a tulajdon korlátozása közérdekű célból történik, úgy e korlátozást pusztán ennek okán szükségesnek kell tekinteni. A szükséges tulajdonkorlátozásnak is arányosnak kell azonban lennie, mely kisajátítás, illetve tényleges hatásaiban a kisajátításhoz hasonló más korlátozások, különösen a polgári jogi tulajdon egyes részjogosítványainak (birtoklás, használat és hasznok szedése, rendelkezés) jogszabályi korlátozása esetében a korlátozással arányos kártalanítás biztosításának kötelezettségét rója a jogalkotóra. Kisajátítás esetén, vagy a polgári jogi tulajdonjog részjogosítványainak jelentős mértékű korlátozásával járó más esetekben tehát az állaggarancia helyébe az értékgarancia lép, amely nem más, mint az értékcsökkenésnek megfelelő mértékű kártalanítás.*

Mindebből az következik, hogy alkotmányosan a tulajdonos tulajdonosi pozícióját hátrányosabbá tevő, a tulajdonos számára tényleges, pénzben is kifejezhető hátrányt okozó jogszabályi előírások esetén a jogalkotó biztosítani köteles az értékgaranciát, vagyis a korlátozással arányos kártalanítást köteles előírni." {23/2017. (X. 10.) AB határozat, Indokolás [16]-[17], legutóbb: 5/2021. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [21]}

Az ingatlan tulajdonjogának elvonása a kisajátítás, ami alkotmányosan csak kivételesen, közérdekből történhet, törvényben meghatározott esetekben és módon, olyan kártalanítás ellenében, amely teljes, feltétlen és azonnali jellegű. Az első kritérium a közérdek fennállása, amelynek megfogalmazására olyan állami szervek jogosultak, mint az Országgyűlés, illetve a Kormány. A közérdek nem mindenki, de nem is a többség mindenek felett álló érdeke, hanem egy olyan közösen kialakított érdek, amelynek esetében a többség figyelembe veszi a kisebbség érdekét is. A kisajátítás lehetséges esetköreinek a megfogalmazása törvényben kell, hogy történjen. Ilyennek minősül többek között a honvédelem, a nemzetközi szerződés alapján megvalósuló területcsere, a terület- és településrendezés, a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, az energiatermelés, az energiaellátás, a bányászat, a kulturális örökségvédelem vagy a természetvédelem. A kisajátítás soha nem lehet általános szabály, csak mintegy végső megoldásként használható fel [34/2015. (XII. 9.) AB határozat]. A kisajátítás, mivel jogszerű tulajdonelvonást jelent, így nem kártérítés, hanem kártalanítás jár az ellenében, ami a teljes kárt kell, hogy kompenzálja, feltételtől nem tehető függővé és a tulajdonelvonással egyidejűleg szükséges nyújtani.

Az indítványozó szerint az ICSID ítéletben megítélt jog olyan vagyoni értékű jog, amelyre az Alaptörvény szerinti tulajdonvédelem kiterjed. Erre tekintettel a választottbírósági ítélet elismerésének és végrehajtásának megtagadása azt eredményezi, hogy Magyarország az indítványozó tulajdonvédelmet élvező vagyoni értékű jogainak megsértésével tulajdonképpen kisajátította az indítványozó magyarországi beruházásait.

Az ICSID ítélet az általa megállapított jogsértéssel összefüggésben kártérítést állapított meg. Az ítélet végrehajtása e pénzbeli kompenzáció megtérítésére vezethetne. A végrehajtás megtagadása tehát a vélelmezett jogsértés következményeként alkalmazott pénzbeli szankció (kártérítés) teljesülését akadályozta meg. Indokolt lehet ezért szétválasztani a jogsérelem tárgyát képező elvesztett beruházást, mint vagyoni értékű jogot és az annak elvesztését kompenzáló kártérítést, mint szankciót és külön-külön vizsgálni azokat.

Ha a tulajdonvédelmet negatív oldalról – az indítványozó által hivatkozott kisajátítás jogintézményének oldaláról – közelítjük meg, akkor kisajátítás tárgya a hatályos magyar polgári anyagi jogi szabályozás szerint kizárólag ingatlan lehet, vagyis a kisajátítással szembeni jogvédelem kizárólag a tulajdon tárgyát képező ingatlanvagyont illetheti meg.

Ugyanakkor alkotmányjogi szempontból a tulajdonjog védelme szélesebb kört is felölelhet a kisajátítás tárgyát képező ingatlannál és az kiterjedhet dologi jelleggel felruházott vagyoni értékű jogokra is [5/2021. (II. 9.) AB határozat].

A jogsérelemmel összefüggésben megítélt kártérítés azonban a polgári anyagi jog alapján tisztán kötelmi jellegű igény, így álláspontom szerint – dologi jelleg hiányában – tulajdonvédelem tárgyát sem képezheti, ezért vonatkozásában alapjogsérelem sem állhat fenn.

4. Alaptörvény XXVIII. cikk és 28. cikk

Tekintettel arra, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikke és az Alaptörvény 28. cikke szorosan összekapcsolódnak, azokra vonatkozó álláspontomat összevonva ismertetem az alkotmánybírósági megkeresésre adandó miniszteri válasz előkészítése érdekében.

A tisztességes eljáráshoz való jog talán a legátfogóbb eljárással kapcsolatos jog. A tisztességes eljárás követelménye az Alkotmánybíróság álláspontja szerint olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni, ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes [36/2013. (XII. 5.) AB határozat, 3/2014. (I. 21.) AB határozat]. Az elv magába foglalja a bírósághoz fordulás jogát, amelynek szervezeti oldala - a szintén az Alaptörvény által deklarált - az igazságszolgáltatás bírói monopóliumának elve. Az állam kötelezettsége, hogy a polgári jogok és kötelezettségek elbírálásának bírói útját biztosítsa.

Az Alaptörvény 28. cikke előírja, hogy a jogszabályoknak elsősorban olyan értelmezést kell tulajdonítani, amely összhangban áll az Alaptörvénnyel. E vonatkozásban különös jelentőséget kell tulajdonítani az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdésének, amely szerint az Alaptörvény

rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és a történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.

Az alkotmányjogi panasz a külföldi (választott)bírósági határozatok végrehajtásának rendszerét, illetve az 1987. évi 27. törvényerejű rendelettel kihirdetett, *az Államok és más államok természetes és jogi személyei közötti beruházási viták rendezéséről* szóló, Washingtonban, 1965. március 18-án kelt Egyezmény (a továbbiakban: Washingtoni Egyezmény) elismerésre és végrehajtásra vonatkozó rendelkezéseit pontosan mutatja be (ld. 52-72. pont). A külföldi határozat elismerésének és végrehajtásának feltételeit uniós vagy nemzetközi norma határozza meg, és ezek érvényesítéshez nyújt belső eljárásjogi keretet a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) és a nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény. A magyar bíróság a Vht. 208. §-a szerinti tanúsítvány kiállítása iránti kérelem elbírálásakor (ez az ún. exequatur-eljárás) tehát az adott határozat tekintetében alkalmazandó uniós rendelet vagy nemzetközi szerződés rendelkezéseinek alkalmazásával vizsgálja meg, hogy a külföldi (választott)bírósági határozat a magyar bírósági határozatokkal azonos módon végrehajtható-e. Így, ha az irányadó nemzetközi szerződés úgy rendelkezik, hogy a végrehajthatóvá nyilvánításnak nincsenek feltételei, és az lényegében automatikus, akkor a magyar bíróság sem vizsgálhat az adott nemzetközi szerződésben nem rögzített, addicionális feltételeket.

A Washingtoni Egyezmény 54. Cikke alapján megállapítható, hogy az ICSID ítéletnek a Szerződő Államokban történő végrehajthatóságával szemben semmilyen feltételt nem állapít meg, az 54. Cikk (2) bekezdése csak annyit követel meg a végrehajtást kérő féltől, hogy az ICSID ítélet főtitkár által hitelesített példányát kell benyújtania a végrehajtás helye szerinti Szerződő Állam kijelölt bíróságához. Ha tehát e követelménynek a végrehajtást kérő fél eleget tesz, az eljáró bíróságnak az ICSID ítéletet végrehajthatóvá kell nyilvánítania.

Az alkotmányjogi panasz pedig arra építi érvelését, hogy az ügyben érintett választottbírósági ítélet elismerését, végrehajtását a Washingtoni Egyezmény szabályozza, ami alapján pedig a magyar bíróságnak csak egyetlen lehetősége lett volna, mégpedig a határozat végrehajtási tanúsítvánnyal történő ellátása (ld. 76-77. pont).

Ugyanakkor a Vht. XII. fejezete (Külföldi határozatok végrehajtása) nem zárja ki, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítás tárgyában eljáró bíróság vizsgálja, hogy az adott ügyben a külföldi (választott)bírósági határozat végrehajtásának mely jogforrás lehet az alapja. Sőt, a Vht. 205. §-ából következően ezt kifejezetten vizsgálnia kell annak megállapításához, hogy a végrehajthatóvá nyilvánításnak vannak-e, és ha igen, milyen feltételei.

Uniós vonatkozásban rendes bírósági határozatok tekintetében lehetnek e vizsgálat tekintetében tilalmak, így az Európai Unió Bírósága a C-361/18. sz. Weil ügyben hozott ítéletében megállapította, hogy „*a 44/2001 rendelet hatálya alá tartozó végrehajtási eljárás tekintetében ... tilos az, hogy a címzett tagállam bírósága bármilyen további vizsgálatot végezzen azon kérdést érintően, hogy a kérelmezett végrehajtás tárgyát képező határozat meghozatalához vezető eljárás a 44/2001 rendelet hatálya alá tartozik e*". Így a 44/2001/EK rendelet hatálya alá tartozó határozat esetében, ha a származási tagállamban a rendelet szerinti tanúsítványt

kiállították a határozatról, a végrehajtás helye szerinti tagállamban lefolytatott exequatur-eljárás során már nem vizsgálható, hogy a végrehajtani kért határozat ténylegesen a rendelet hatálya alá tartozik-e, így a 44/2001/EK rendelet alapján kell eljárni a határozat végrehajthatóvá nyilvánítása iránt.

Hasonló megkötés nemzetközi szerződések tekintetében nem ismert. Tehát a végrehajtási tanúsítvány kiállítása tárgyában eljáró bíróság vizsgálhatja, hogy a kérelemben a végrehajtás alapjául megjelölt nemzetközi szerződés valóban alkalmazható-e az adott határozat tekintetében, mivel annak alkalmazását kizárhatja például, hogy a határozat ténylegesen nem tartozik az adott nemzetközi szerződés területi, tárgyi vagy időbeli hatálya alá.

A fentiekből következően, amennyiben a végrehajtást kérő a Washingtoni Egyezményre hivatkozással kéri a külföldi választottbírósági határozat Vht. 208. § szerinti végrehajthatóvá nyilvánítását, akkor a magyar bíróságnak a Vht. 205. § alkalmazásához vizsgálnia kell, hogy a Washingtoni Egyezmény alkalmazható-e az adott ügyben. Ha pedig ennek során arra a megállapításra jut, hogy a Washingtoni Egyezmény nem alkalmazható, akkor értelemszerűen az egyezményből a végrehajthatóvá nyilvánítás tekintetében fakadó kötelezettségek sem terhelik a bíróságot, így nem kell a végrehajtani kért választottbírósági határozatra a végrehajtási tanúsítványt sem kiállítania.

5. Az ügy európai uniós jogi aspektusai

Az indítványozó következetesen abból indul ki, hogy az EUB által a C-284/16. sz. Achmea-ügyben hozott ítélet és az abban foglalt megállapítások nem vonatkoztathatók az ICSID által hozott választottbírósági ítéletekre, e tekintetben különösen nehezményezi, hogy a Kúria az alkotmányjogi panasz tárgyát képező Pfv.I.21.094/2020/5. sz. ítéletében pontatlanul idézte az Achmea-ügyben hozott ítéletet, és elmulasztotta annak bemutatását, hogy az Achmea-ügyben vizsgált választottbírósági kikötés és a jelen ügyben vizsgált választottbírósági ítélet alapjául szolgáló kikötés valóban hasonló jellegű lenne (amit az indítványozó vitat).[1]

E tekintetben jelzem, hogy az Achmea-ítélet rendelkező részének nyelvtani értelmezése alapján az EUB – a Kúria álláspontjával megegyezően – általános jelleggel állapította meg a tagállamok közötti kétoldalú beruházási megállapodásokban szereplő választottbírósági kikötések uniós joggal ellentétes voltát. Még ha a magyar nyelvi változatból ez nem is feltétlenül egyértelmű, a

[1] További megfontolást igényel olyan érvelés kidolgozása és szerepeltetése a beadványban, amely annak bemutatására irányul, hogy az ICSID eljárásokra is jellemző az az indítványozó által a konkrét ügy tekintetében vitatott helyzet, hogy azok során az uniós jog értelmezése/alkalmazása felmerül vagy felmerülhet, ami alátámasztja az EUB Achmea-ítéletének „általános hatályát", azaz hogy az valamennyi tagállamok közötti kétoldalú beruházási megállapodásban szereplő választottbírósági kikötésre vonatkozik, ideértve az ICSID eljárást megalapozó kikötéseket is.

francia[2] és az angol[3] nyelvi változatokból egyértelműen kiolvasható, hogy az ítélet értelmében *valamennyi* olyan, tagállamok közötti kétoldalú beruházási megállapodásokban szereplő választottbírósági kikötés ellentétes az uniós joggal, amely értelmében e tagállamok egyikének beruházója a másik tagállamban létesített beruházásokra vonatkozó vita esetén ezen utóbbi tagállammal szemben választottbíróság előtt indíthat eljárást, amely bíróság hatáskörét e tagállam köteles elfogadni, mint amilyen történetesen az alapügyben szereplő holland-csehszlovák megállapodásban szereplő választottbírósági kikötés is.

Mindezt az EUB későbbi ítélkezési gyakorlata is megerősítette. A korábbi alkotmánybírósági beadvány időpontja óta az EUB a C-109/20. sz. PL Holdings ügyben 2021. október 26-án hozott ítéletében tisztázta és részletezte az Achmea-ítéletben foglalt, az uniós tagállamokra vonatkozó kötelezettségeket.[4] Az Achmea-ítéletben foglaltak szerint az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésben foglaltak értelmében a lojális együttműködés kötelezettségnek egy különös kifejeződése, hogy a tagállamok tiszteletben tartják az uniós jog autonómiáját.[5] A PL Holdings ítéletben foglaltakból következően ugyanakkor a tagállamok nem csak arra kötelesek, hogy tartózkodjanak attól, hogy kivonják az uniós bírósági jogorvoslati rendszer alól azokat a jogvitákat, amelyek az uniós jog alkalmazására vagy értelmezésére vonatkozhatnak, hanem további kötelezettségük vitatni, a nemzeti bíróságok feladata pedig hatályon kívül helyezni az uniós joggal ellentétes választottbírósági kikötésen alapuló ítéleteket, amennyiben erre vonatkozó kérelmet bírálnak el:

„52 Végül mind a 2018. március 6-i Achmea ítéletből (C-284/16, EU:C:2018:158), mind az uniós jog elsőbbsége és a lojális együttműködés elvéből az következik, hogy a tagállamok nemcsak azt nem vállalhatják, hogy kivonják az uniós bírósági jogorvoslati rendszer alól azokat a jogvitákat, amelyek e jog alkalmazására vagy értelmezésére vonatkozhatnak, hanem azt is vállalják, hogy amennyiben az ilyen jogvitát az említett joggal ellentétes kötelezettségvállalás alapján választottbíróság előtt kell elbírálni, e választottbíróság vagy a joghatósággal rendelkező bíróság előtt vitatják azon választottbírósági kikötés vagy ad hoc választottbírósági megállapodás érvényességét, amely alapján az említett választottbírósághoz fordultak.

53 Ezt egyébként megerősíti az Európai Unió tagállamai között létrejött kétoldalú beruházási megállapodások megszűnéséről szóló megállapodás 7. cikkének b) pontja, amelynek értelmében amennyiben a szerződő felek olyan kétoldalú beruházási megállapodások részes

---

[2] *„Les articles 267 et 344 TFUE doivent être interprétés en ce sens qu'ils s'opposent à une disposition contenue dans un accord international conclu entre les États membres, telle que l'article 8 de l'accord sur l'encouragement et la protection réciproques des investissements entre le Royaume des Pays-Bas et la République fédérale tchèque et slovaque, aux termes de laquelle un investisseur de l'un de ces États membres peut, en cas de litige concernant des investissements dans l'autre État membre, introduire une procédure contre ce dernier État membre devant un tribunal arbitral, dont cet État membre s'est obligé à accepter la compétence. (kiemelés tőlünk)*

[3] *Articles 267 and 344 TFEU must be interpreted as precluding a provision in an international agreement concluded between Member States, such as Article 8 of the Agreement on encouragement and reciprocal protection of investments between the Kingdom of the Netherlands and the Czech and Slovak Federative Republic, under which an investor from one of those Member States may, in the event of a dispute concerning investments in the other Member State, bring proceedings against the latter Member State before an arbitral tribunal whose jurisdiction that Member State has undertaken to accept." (kiemelés tőlünk)*

[4] Ezt megelőzően az EUB a C-741/19. sz. République de Moldavie ügyben 2021. szeptember 2-án hozott ítéletében is megerősítette az Achmea-ítélet következtetéseit.

[5] Az ítélet 17. pontja.

felei, amelyek alapján folyamatban lévő választottbírósági eljárás indult, valamely kétoldalú beruházási megállapodás alapján hozott választottbírósági ítélettel kapcsolatos bírósági eljárásban való részvételük esetén többek között fel kell kérniük a joghatósággal rendelkező nemzeti bíróságot, hogy esettől függően helyezze hatályon kívül vagy semmisítse meg e választottbírósági ítéletet, illetve tekintsen el annak elismerésétől és érvényesítésétől. E szabály mutatis mutandis alkalmazandó az olyan helyzetre is, amelyben az eredetileg az uniós joggal való összeegyeztethetetlenség miatt semmis választottbírósági kikötés alapján indított választottbírósági eljárást a felek által az alkalmazandó nemzeti jognak megfelelően kötött ad hoc választottbírósági megállapodás alapján folytatják le, amelynek tartalma megegyezik e kikötés tartalmával.

55 E körülmények között a nemzeti bíróság feladata, hogy helyt adjon az EUMSZ 267. és EUMSZ 344. cikket, valamint a kölcsönös bizalom, a lojális együttműködés és az uniós jog autonómiájának elvét sértő választottbírósági megállapodás alapján hozott választottbírósági ítélet hatályon kívül helyezése iránti kérelemnek."

A PL Holdings ügyben hozott ítéletből álláspontom szerint egyrészt egyértelműen kitűnik a tagállami bíróságokat terhelő, az uniós joggal ellentétesnek minősített választottbírósági kikötésen alapuló ítéletek végrehajtásának megtagadására vonatkozó kötelezettség – ahogy az egyébként már az Achmea-ítéletből is adódott –, másrészt az is kiolvasható, hogy az Európai Unió tagállamai között létrejött kétoldalú beruházási megállapodások megszűnéséről szóló megállapodás – és ebből adódóan az ezt kihirdető 2020. évi LXI. tv. – rendelkezései egyértelműen az uniós jogból, ill. az Achmea-ítéletből eredő tagállami kötelezettségeket jelenítik meg és az EUB megítélése szerint azokkal összhangban állnak.

6. Összegzés

A tárgyi ügyben tehát megállapítható, hogy az indítvány valójában nem magyar jogszabály alaptörvény-ellenességének vizsgálatát kéri az Alkotmánybíróságtól, hanem egy uniós jogi norma tartalmát és az azzal kapcsolatos joggyakorlatot vitatja.

Az Európai Unió alapító és módosító szerződéseinek, valamint az ezek alapján megalkotott ún. másodlagos, vagy levezetett jognak, a rendeleteknek, az irányelveknek és az egyéb uniós normáknak a hiteles értelmezése az Európai Unió Bíróságának hatáskörébe tartozik [143/2010. (VII. 14.) AB határozat].

Budapest, 2021. november „24."

Tisztelettel:

Dr. Balogh Csaba
közigazgatási államtitkár

Külgazdasági és Külügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár

Külgazdasági és Külügyminisztérium H-1027 Budapest, Bem rakpart 47.
Tel: (06-1) 458-1240, Fax: (06-1) 375-3766
E-mail: miniszter@mfa.gov.hu